

Міністерство культури України
Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Факультет оркестрових інструментів
Кафедра скрипки

ПАУЧЕНКО КАТЕРИНА

СКРИПКОВА ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСАНДРА ШМИКОВА

Спеціальність 025 – Музичне мистецтво
Профілізація – Скрипка

Наукове обґрунтування творчого проєкту

Науковий керівник -

кандидат мистецтвознавства, професор
Заранський Володимир Іванович

Рецензент -

Професор, кандидат педагогічних наук,
заслужений діяч мистецтв України, проректор
Соколовський Юрій Анатолійович

Львів – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ТА МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	
ОЛЕКСАНДРА ШМИКОВА.....	5
РОЗДІЛ 2. СКРИПКОВА МІНІАТЮРА У ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРА....	8
РОЗДІЛ 3. ВЕЛИКА КОНЦЕРТНА ФОРМА ДЛЯ СКРИПКИ З	
ФОРТЕПІАНО ТА СИМФОНІЧНИМ ОРКЕСТРОМ.....	20
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39

Вступ

Сучасна українська музика для скрипки являє собою яскраву та багатогранну панораму, у формуванні якої ключову роль відіграла творчість композиторів-виконавців. Серед тих, хто своєю мистецькою практикою значно розширив репертуарні межі та технічні можливості інструменту, особливе місце належить Олександру Шмикову. Його творчий доробок – це унікальний синтез композиторського та виконавського начала, де скрипка виступає не лише як інструмент, але й як безпосереднє джерело музичної мови. Творчість Шмикова, що розвивалася на стику академічних традицій, джазу, імпровізації та естради, створила цілий пласт вітчизняної музики, що залишається актуальною і сьогодні. Дане дослідження присвячене комплексному аналізу скрипкової творчості Олександра Шмикова, з метою виявити її стильові особливості та новації.

Мета дослідження – дати розгорнуту характеристику скрипковій творчості О. Шмикова в контексті творів композитора для скрипки

У ході дослідження окреслено такі **завдання**:

- простежити життєвий і творчий шлях Олександра Шмикова
- визначити взаємозв'язок між композиторським та виконавським аспектами скрипкової творчості О.Шмикова
- здійснити огляд творів для скрипки композитори
- виявити жанрові, композиційні та виконавські особливості творів

Об'єкт дослідження – Скрипковий доробок у творчості Олександра Шмикова

Предмет дослідження – Концерт для скрипки та оркестру «Родючі землі», концерт для скрипки у 2 частинах «Сьоме небо», Прелюдія та Тарантеллу для трьох скрипок та оркестру, та дві п'єси – Тарантелла та Тема з варіаціями. Для вирішення поставлених завдань у ході дослідження використано комплекс наступних **методів**:

- 1) теоретичні (порівняльний аналіз, узагальнення і систематизація, комплексний аналітичний розгляд);
- 2) емпіричні (практичні) методи (збиральний, описовий, метод спостереження).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 41 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ТА МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА ШМИКОВА

Олександр Васильович Шмиков – відомий український композитор і концертний виконавець, чия творчість набула міжнародного визнання. Його мистецький шлях характеризується поєднанням фундаментальної академічної освіти, вільної орієнтації у просторах сучасного музичного мистецтва та активної концертної діяльності.

Народившись 2 серпня 1966 року в м. Краснодон Луганської області, Олександр Шмиков отримав класичну музичну освіту в Україні. Його професійне становлення почалося в Краснодонській музичній школі, яку він закінчив у 1980 році по класу баяна та фортепіано, та продовжилося у Луганському музичному училищі (1984), де він опанував майстерність гри на баяні та фортепіано, а також основи диригентури. Вищу освіту музикант здобув у Державному музично-педагогічному інституті імені Гнесіних (ГМІ), який закінчив у 1991 році, пройшовши підготовку за спеціальностями баян, композиція та оперно-симфонічне диригування в аспірантурі. Важливим етапом у становленні Шмикова-композитора стало навчання в Паризькій консерваторії, яку він успішно закінчив у 1995 році, навчаючись у класі одного з найвпливовіших авангардистів ХХ століття П'єра Булеза.

Вже на початку своєї кар'єри Олександр Шмиков заявив про себе як про виконавця вищого світового рівня, ставши лауреатом низки престижних міжнародних конкурсів: у 1990 році він отримав першу премію в Крагуєваці (Югославія), у 1991 – першу премію в Клінгенталі (Німеччина), а у 1992 – першу премію в Канзас-Сіті (США).

Концертна діяльність маестро вражає своїм масштабом. З 1988 до 2015 року, працюючи солістом та в складі різноманітних ансамблів, він дав понад 2500 концертів у 80 країнах світу. Його мистецтво звучало на найпрестижніших сценах, таких як «Ля Скала» (Мілан), «Концертгебау» (Амстердам) та «Берлін-Філармонік».

Окрім виконавської роботи, Олександр Шмиков проявив себе як енергійний організатор музичного життя. У 1994 році разом із світовою зіркою балету Маєю Плісецькою він заснував артистичне агентство «Музиканти півдня Франції», яке успішно функціонує і донині.

Творчий доробок композитора становить понад 200 творів різних жанрів: від соло-п'єс до масштабних симфонічних полотен, музики для ансамблів та театральних вистав. Серед його ключових опусів слід виділити:

- «Концерт-Океан» для баяна та симфонічного оркестру;
- «Cape-Diem Concerto» для фортепіано та симфонічного оркестру;
- Концерт «Родючі землі» для скрипки та симфонічного оркестру (присвячений відомому українському скрипалю Ігорю Муравйову);
- Музику до вистави «До зброї, співвітчизники!» (на замовлення Міністерства культури Франції);
- Концертну фреску для гобоя, баяна, передзвонів (Glockenshpile) та оркестру струнних «10 заповідей»;
- Ораторію «Сан-Жан Батист» Saint Jean Baptiste;
- Концертну сюїту для камерного оркестру «Усмішка Янгола»;
- Симфонічну поему «Усі барви веселки» для симфонічного оркестру, хору та балету.

Як соліст, Олександр Шмиков мав честь виконувати власний твір – «Концерт-Океан» – під орудою таких диригентів-легенд, як Йо-Йо Ма, Геннадій Рождественський, Зубін Мета та Клаудіо Абадо.

Після початку повномасштабного вторгнення росії до України композитор переїхав до Монако, де продовжує творити.

Різноманітність творчої індивідуальності Олександра Шмикова знаходить своє відображення і в його роботі у кінематографі. Незвичайним фактом його біографії є участь у зйомках декількох кінострічок у якості актора-музиканта, де він мав можливість працювати на одному майданчику з такими зірками світового кіно, як Ален Делон, Жан-Поль Бельмондо, Марина Владі, Бруно Волкович та Ванесса Параді.

Таким чином, творчий портрет Олександра Шмикова постає як яскравий приклад мистця з глобальним мисленням, чия діяльність інтегрує українську музичну традицію у контекст європейської та світової культури, поєднуючи в собі композиторський талант, віртуозне виконавство та ефективну менеджерську діяльність.

Розділ 2.

СКРИПКОВА МІНІАТЮРА У ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРА

Творчість Олександра Шмикова, що охоплює монументальні симфонічні полотна та музику для театру, відзначається різноманітністю жанрів і форм. Окрім масштабних творів, серед яких і концерт «Родючі землі» для скрипки з оркестром, значне місце в його доробку займає камерна музика, а зокрема – скрипкова мініатюра. Цей жанр став для композитора важливим простором для художніх пошуків, дозволяючи сконцентрувати музичну думку та відточити майстерність інструментального письма.

Чакона

Твір написаний у 1995 році та має дві редакції – для симфонічного оркестру та для скрипки соло. Транскрипція для скрипки зроблена Ігорем Муравйовим - відомим українським скрипалем та диригентом.

Розпочинає твір розмірена тема у якій звучать акорди та їх оспівування.

Приклад 1

З власного виконавського досвіду можу підкреслити, що цей твір розпочинається акордом у ре мінорі, що має на меті активізувати та зосередити увагу слухача, а також алюзії до Бахівської Чакони.

Для виконання цього твору, виконавець мусить мати яскраву образну фантазію, вправне використання своїх художніх та віртуозних можливостей. Тут автор застосовує весь скрипковий технічний арсенал – акордова техніки, різноманітні фігурації пасажів, подвійні ноти, різноманіття штрихової палітри.

В кінці кожного такту подвійна нота ніби підсумовує все що відбувалося попереду. Виконавцю варто приділити увагу плавності звучання – нота після акорду не має звучати різко та голосніше за основні ноти акорду. Акорд домінанти у 9 такті переводить нас до нового розділу .

З десятого такту звучить нова тема – легка та зосереджена мелодія з використанням нашаровування . *Приклад 2.*

Піццікато лівою рукою звучить паралельно з протяжною тривалістю .

Виконавець мусить виокремити основну мелодичну лінію та підкреслити потрібні ноти не шляхом притискання струни, а застосувавши коротку, але інтенсивну вібрацію .

У 18 такті, на зміну чергуванню акорду на восьмих, приходиться нова мелодична лінія. На фоні стабільного, нерухомого басу звучать виспівувані шістнадцятки.

У 26 такті звучить арпеджіоподібний мотив. Запорукою якісного звучання тут є плавне та легке міжструнне з'єднання з виокремленням басової лінії, так як вона найчастіше змінюється і формує мелодію і

репрезентує змінність гармонії. На допомогу прийде гнучка та пластична кисть правої руки .

У 42 такті виникає нова тема – основною тривалістю тут є восьма, що допомагає слухачеві переключитися від вільної, майже імпровізаційної частини, до зібраної та урочистої *Maestoso* теми.

У 50 такті звучить наступна нова варіація – розлогі арпеджіоподібні пасажі чергуються між собою утворюючи і тематичний і гармонійний матеріал в розвитку твору. *Приклад 3.*

Через 8 тактів композитор змінює штрихову техніку цього мотиву додаючи *quasi staccato*. *Приклад 4.*

У 66 такті повертається видозмінений мотив. Тут нижній голос розмірено повторюється кожену долю у такті, нагадуючи рух маятника і розмірене звучання дзвону. На цьому тлі звучить синкопований верхній голос, що модулюючись піднімається по секундах вгору. Розділяючи два схожих мотиви, звучать 76 і 77т., повнозвучні акорди на кресцено переводять нас на знайомий тематичний мотив на мі струні. Урочисто

звучать 86-87т., що побудовані на тоніці . У 89 такті виконавець має реалізувати декрещендо на ноті «ля», що переведе нас у нову тематичну побудову. Характер мотиву піднесено-схвильований, звучить швидке чергування двох нот на різних струнах. Виконуючи цей фрагмент в цілому творі, скрипаль має осмислити доцільність усіх рухів, аби не розірвати мелодичну канву та виконати цей тематизм не по такту, а представивши слухачу цілісну картину. Автор застосовує численні модуляції підводячи нас до кульмінаційної частини твору.

Нова тема має урочистий та величавий характер. Тут чергуються стрибки на різних струнах і регістрах, виконання подвійних нот у різних регістрах.

Приклад 5.

Через 8 тактів мотив побудови змінюється – набуває більш стриманого характеру, через укрупнення тривалостей – від восьмих до чвертей.

Приклад 6.

Закінчує твір повернення скороченої початкової теми .

Тарантелла

Твір присвячений викладачу композитора – п.Богданову. (Моєму дорогому вчителю)....

П'єса написана для двох скрипок. Композитор використовує широку палітру віртуозної скрипкової техніки.

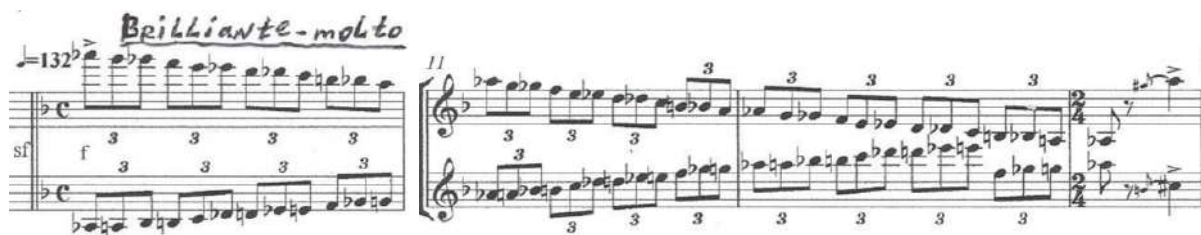
Твір починається з гамоподібних пасажів - перекличок, між двома скрипками . Ці пасажі є однаковими та під кінець такту дві партії сходяться в двох акцентованих подвійних нотах .

Приклад 7.

Другий такт частково наслідує перший за будовою, але вирізняється двома останніми акордами. У третьому такті гамоподібний рух можна почути у першій скрипці. Натомість з наступного такту, друга скрипка підтримує першу, наслідуючи її рух секундою нижче.

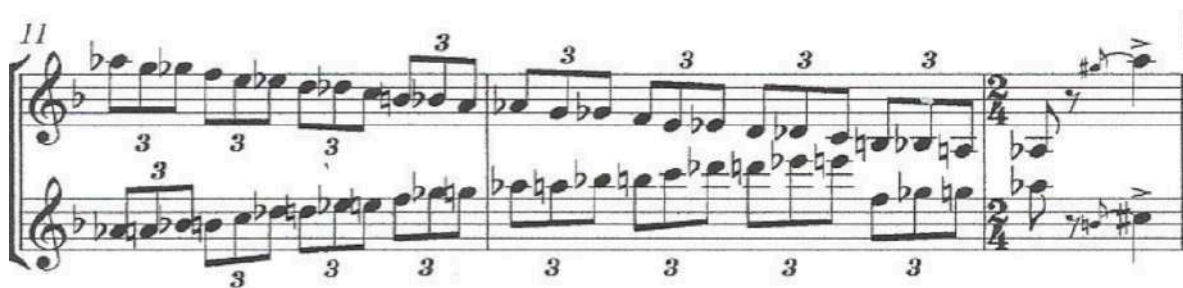
Приклад 8.

В шостому такті рух сповільнюється і ми можемо спостерігати певну каденційність. Завершується цей мотив цілою підкресленою нотою, що переводить нас в наступний тематичний розділ. В нотному тексті зазначено зміну темпу та характеру. З восьмого такту визначено тривалість чверті 132 та *Brillante molto*. З цього позначення можна зрозуміти, що композитор передбачив блискучу віртуозну гру. Низхідний рух тріолями у першої скрипки та висхідний другої закінчується короткою восьмою та акцентованою чвертю. Перша цифра розпочинається ходом тріолей у першої скрипки. Впродовж наступних 7 тактів, перша скрипка веде мелодичну лінію твору. На зломі першої та другої цифр естафету приймає друга скрипка зі схожим рухом тріолей.

Третя цифра ознаменується впровадженням нового тематичного мотиву. Тривалості стають дрібнішими за попередні тріолі, формуючи більш героїчний за характером мотив. У 33 такті повертається рух тріолями, але тільки у партії першої скрипки. Друга ж, супроводжує його акцентованими восьмими на кожну долю.

Приклад 9.

Четверта цифра розпочинається однаковим матеріалом, що і перша цифра, але тут перша скрипка дублює свою партію на октаву вище. Натомість друга, супроводжує її мотивом на терцію вище за партію першої скрипки у

першій цифрі. У 43 такті друга скрипка відходить від першого мотиву, доповнюючи мотив низхідним рухом тріолями . Надалі друга скрипка супроводжує мотив першої акцентованим тремолом. У 52 такті перша скрипка виконує пасаж, що переводить нас у Мі бемоль мажор . Друга скрипка супроводжує останні долі пасажу глісандо з соль малої октави до соль першої. У п'ятій цифрі перед нами постає абсолютно нова тема, що триває шість тактів. Рух ніби сповільнюється завдяки укрупненню тривалостей. У порівнянні з попередньою 4 цифрою, тут основною тривалістю можна вважати восьму .

У 6 цифрі повертається знайомий нам рух тріолями . Завершує цей твір низхідний рух першої та висхідний рух другої.

Цікаво, що перші та друга скрипка ніби міняються ролями, тому що друга закінчує цей пасаж тою самою нотою що і перша розпочинала.

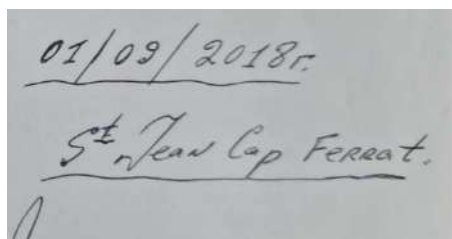
Приклад 10.

The image shows a musical score for Violin 1 (Vln. 1) and Violin 2 (Vln. 2). The score is in a key signature of one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. It consists of five measures, numbered 66 to 70. The first four measures (66-69) feature a complex rhythmic pattern of eighth notes with triplets. The fifth measure (70) concludes the passage with a fermata over the final note. The score is written for two violins, with Vln. 1 on the top staff and Vln. 2 on the bottom staff.

Завершують цей твір два короткі акорди .

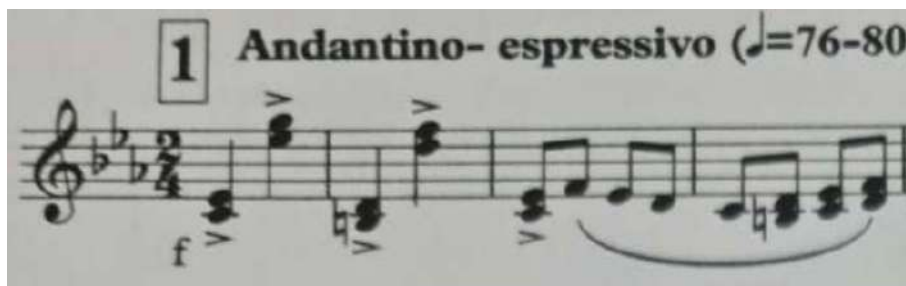
Олександр та Василь Шмикови – Тема та варіація для скрипки соло

Твір написаний Олександром Шмиковим у співпраці зі своїм сином, талановитим скрипалем-віртуозом Василем Шмиковим. Твір створений 1 вересня 2018 року у французькому містечку – Сен-Жан-Кап-Ферра. Про це свідчить авторський допис у кінці нот.

Зерно теми складають чотири перші такти – перші два такти містять четвертні подвійні ноти. За ними з’являються наступні оспівувані вісімки.

Приклад 11.

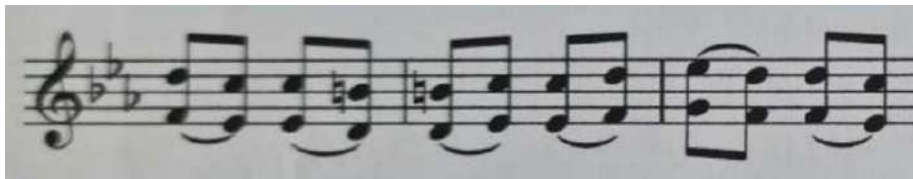

Ця сама ритмічна фігура повторюється в наступних чотирьох тактах. У 9 такті звучить розкладений акорд з акцентом, що завершує мелодичну побудову. У 11 такті звучить секвенція до 9 такту на секунду нижче. Впродовж наступних 12 тактів (з 13 по 25), автори повторюють ритмічний малюнок теми, урізноманітнюючи її більш складними акордами та

альтераціями. Композитори завершують цю тему розлогими акордами, що знаменують початок варіації.

Перша варіація викладена восьмими нотами, за два такти вони переростають у подвійні ноти, що зберігають гамоподібний рух. Мотив завершується чверткою та стрибком на флажолет «соль». У 41 такті можна почути швидкий пасаж тріолями донизу, а вже у 42 пасаж вгору з прискоренням, за рахунок шістнадцяток. Наступні два такти повертається гамоподібний рух секстами. У 45 такті до цього руху додаються низькі хоральні ноти. Впродовж наступних чотирьох тактів саме з цих нот ми чуємо мелодію, в той час як верхній голос повторює одні і ті самі звуки. В 49 такті нижній голос змінює свою типову тривалість – з восьмої на чверть. Це показує, що виконавець мусить грати її більш вагомо та підкреслено. Протягом усієї варіації типовим є поєднання двох вісімок на легато.

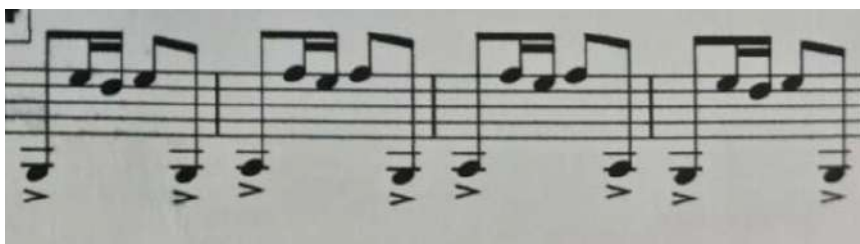
Приклад 12.

У третій цифрі повертається матеріал теми з акцентованими четвертними нотами та оспівуваним рухом вісімками у 3 та 4 тактах. Автори додають більш складні акорди та подвійні ноти, зберігаючи вже знайому нам, з першої цифри, мелодику.

У 4 цифрі звучить новий матеріал- варіація, що складається з підкреслених нот на соль струні – контрапункт* та заповнюючими оспівуючими шістнадцятками.

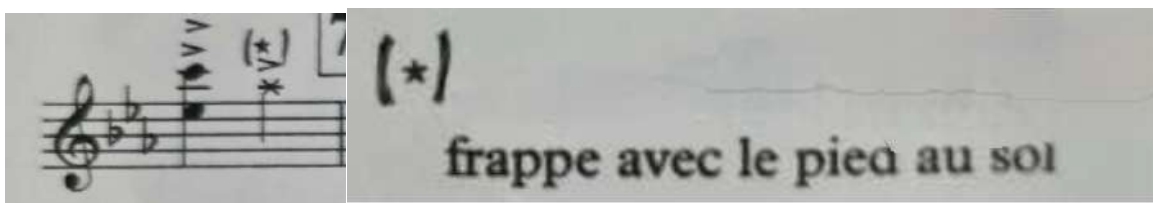
Приклад 13.

У 80 такті звучить низхідний пасаж, що через три такти переходить у стримані четвертні ноти.

З п'ятої цифри автор зазначає *poco animato*, що надає темі пожвавлення та енергійності. Короткі низхідні шістнадцятки чергуються з вісімками. Дана варіація є складною для виконання, тому що вимагає швидкої міжпозиційної гри подвійними нотами з точною інтонацією. У 6 цифрі повертається тема з видозміненими акордами, кожен з яких акцентується. Перед сьомою цифрою наявна позначка удару ногою (*frappe avec le pied au sol*).

Приклад 14.

У 7 цифрі знову зазначено *poco animato*. Ця варіація вимагає віртуозного виконання швидкого гамоподібного руху, де кожна перша та третя долі акцентовані. Цей прийом потребує доцільного використання смичка, тоді як кожна з підкреслених долей мусить бути зіграна великою кількістю смичка та наступні ноти не мають втратити сили звучання та

скоротитися за тривалістю. Ця варіація веде до 8 цифри, де знову повертається тема .

У 9 цифрі є авторське позначення «*scorrevole*», що означає плавно, ковзко. Дана варіація має бути виконана плавно та безперервно, але зберігати попередній помірний темп. Типовим для цієї варіації є рух тріолями по акордових звуках, кожна з яких є акцентованою. Виконавець має знайти дещо середнє між попередніми акцентованими нотами що були у темі та цими, зважаючи на позначку «*scorrevole*». У 6 такті цієї цифри, третя та четверта долі пришвидшуються за рахунок використання шістнадцяток, що підводять нас до кульмінації . Основним в ній є сексти, кожна з яких є підкреслена. У такті до 10 цифри автори вказують *ritardando* та додають дві фермати на останніх двох восьмих у такті. У 10 цифрі відбувається реприза теми з остаточним завершенням твору. Останні вісім тактів звучать хорально та помпезно *Maestoso*. Твір закінчується на фортісімо двома розлогими акордами.

Розділ 3.

ВЕЛИКА КОНЦЕРТНА ФОРМА ДЛЯ СКРИПКИ З ФОРТЕПІАНО ТА СИМФОНІЧНИМ ОРКЕСТРОМ

Концерт для скрипки «Сьоме небо»

Твір написаний для скрипки та фортепіано та складається з двох частин. Він має присвяту сину композитора – скрипалю Василю Шмикову.

Першу частину відкриває розспівний вступ фортепіанної партії – рух шістнадцятками по акорду до мажору на фоні стриманого басу.

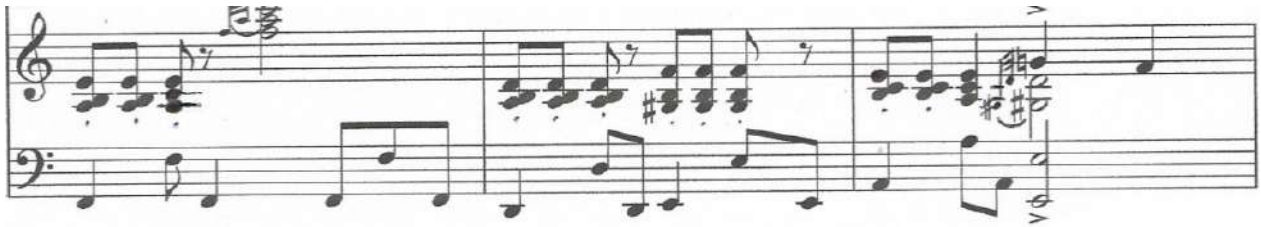
Приклад 15.

Тема у скрипки починається у 2 такті та має ліричний характер, на що вказує зазначений автором темп та характер *Andantino cantabile*. Протягом наступних 17 наступних тактів скрипка продовжує свою спокійну тему, в той час як увесь рух на себе бере партія фортепіано з хвилеподібним акомпанементом .

У другій цифрі характер теми змінюється, на що вказує зміна акомпанементу.

Приклад 16.

В партії фортепіано тепер характерними стають синкопований рух басу та короткі восьмі. Автор надає позначку *Con gusto*, що означає зі смаком чи з задоволенням. Скрипка виконує розлогі низхідні та висхідні пасажі, що чергуються з нотами піццікато. У 24 такті автор зазначає *espressivo*, що супроводжується розлогою темою у скрипковій партії. Їй, ніби суперечить поява шістнадцятих у верхньому голосі фортепіано на тлі синкопованого руху басу.

Приклад 17.

У 2 цифрі скрипка йде на другий план, поступаючись партії роялю. Але вже у 30 такті звертає на себе увагу флажолетним звучанням з ноти «ре дієз» другої октави до «мі» першої. Цей такт також змінюється у фортепіано – на зміну коротким тривалостям, приходять акцентовані вісімки на легато по дві

ноти. А вже наступний такт підводить до нової теми помірними четвертними нотами у скрипковій партії та у басу фортепіано.

Наступна цифра показує нову тему – скорботну, сумну та тужливу. У цій цифрі основним у партії скрипки є оспівування опорних нот.

Приклад 18.

The image shows a musical score for Example 18, marked 'Dolente'. It consists of two staves: a violin staff (top) and a piano staff (bottom). The piano staff is divided into two systems. The first system shows the piano accompaniment for the first two measures, with the right hand playing a descending eighth-note pattern and the left hand playing a static bass note. The second system shows the violin part for the next two measures, which mirrors the descending eighth-note pattern of the piano's right hand. The tempo is marked 'Dolente'.

За основу перших двох тактів взято оспівування ноти «ля» у двох октавах. У той час як мотив у скрипки простий, фортепіано виконує низхідні чвертки у басу на перші дві долі та статичну цілу ноту. У правій руці її супроводжує низхідний пасаж. З 35 такту, тужливий мотив у скрипки розвивається за рахунок роздрібнення тривалостей. Такий самий мотив переймає на себе фортепіано повторюючи його у точності наступні 4 такти .

У 40 такті звучить коротка каденція – скрипка починає ноту на піанісімо та крещендує її до *mezzo piano*, переходячи тим самим до 5 цифри.

Приклад 19.

The image shows a musical score for Example 19, marked 'Largo-posato'. It consists of two staves: a violin staff (top) and a piano staff (bottom). The violin staff shows a single measure with a long note, marked 'pp' (pianissimo) and 'con sordina' (with mutes). The piano staff shows the accompaniment for the next four measures, which is a descending eighth-note pattern. The tempo is marked 'Largo-posato'.

У 5 цифрі звучить спокійна тема на *mezzo piano* з використанням *con sordino*. Автор зазначає зміну темпу на *Largo posato*. Тема звучить дещо відчужено, ефемерно та прозоро. Одноголосним контрапунктом вона озвучується (*тема*) в обидвох партіях інструментів, двічі проходячи. З 45 такту тема прискорюється, звучить з рухом згідно з авторськими позначеннями. У 47 такті автор зазначає прискорення темпу, що підводить нас до нового тематичного матеріалу.

Шоста цифра віртуозна, тут застосовані низхідні гами, що тричі секвенціонуються на секунду вгору. В партії фортепіано переважає розмірений рух на фоні остінатного басу.

Приклад 20.

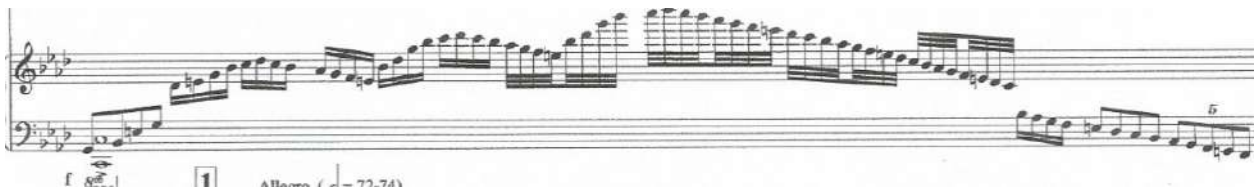
The image shows a musical score for Example 20. It consists of two staves: a piano (piano) part and a violin part. The piano part is written in a grand staff (treble and bass clefs) and features a steady bass line with a melodic line that moves in eighth-note patterns, both descending and ascending. The violin part is written in a single staff (treble clef) and features a melodic line that moves in eighth-note patterns, both descending and ascending. The tempo marking is "tempo primo, dolce, poco risoluto". The score is numbered 6.

Шоста цифра має повернутися до початкового темпу та звучить як і рішуче, так і ніжно. За один такт до сьомої цифри скрипка звучить на *diminuendo*, що має перевести до репризи. У партії фортепіано повертається помірний рух, який був на початку твору. У сольюючої скрипки повертається лірична тема на *mezzo piano*. Автор урізноманітнює фінал за допомогою використання дубль штриху та форшлагів. У 71 такті мелодія ніби заспокоюється та завмирає, через те, що скрипка виконує мелодичну

побудову половинними нотами. Поступово все сповільнюється та залишається затихаюча довга нота та акцентоване піццікато скрипки на двох відкритих струнах.

Друга частина – розпочинається невеликим соло фортепіано. Віртуозні пасажі, які виконавець може трактувати за своєю волею за своїм виконавським задумом. Автор вказує *Rubato-espressivo*.

Приклад 21.

Перша цифра має схвильований характер, за рахунок повторювання декламаційних нот в обидвох партіях. Основними тривалостями у скрипковій партії є вісімки. Основною задачею – виразне виконання усіх штрихових форм – чітке виконання нот з крапками, їх роздільне звучання. Також варто звернути увагу на озвучення останніх нот під лігою, нерозривного та плавного звучання *legato*.

Наступний розділ починається з 2 цифри. Йому передують модуляція у соль мінор. Розділ будується на тому самому тематичному матеріалі. Партія фортепіано не змінює свою основну ритмічну формулу. У скрипковій партії зникають ноти з крапками, на зміну приходять акцентовані чверті.

Наступний розділ написаний у сі мінорі. Мелодична лінія змінюється, у партії скрипки з'являються акценти на основні долі. Основна тема будується на оспівуванні домінанти.

Приклад 22.

The image shows a musical score for Example 22. It consists of two systems of staves. The top system has a treble clef staff with a melody and a bass clef staff with accompaniment. The bottom system also has a treble clef staff with a melody and a bass clef staff with accompaniment. Both systems feature triplets, indicated by a '3' in a box above the notes. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The melody in the top system is a series of eighth notes, while the accompaniment in the bottom system consists of chords and single notes.

Матеріал потребує точного виконання акцентів за рахунок влучного розподілення смичка для залігованих нот. Виконавець має виокремити мелодичну лінію серед оспівуючих восьмих нот. У 100 такті мелодична лінія змінюється. Вона стає виразною, легкою та віртуозною.

Приклад 23.

The image shows a musical score for Example 23. It consists of two systems of staves. The top system has a treble clef staff with a melody and a bass clef staff with accompaniment. The bottom system also has a treble clef staff with a melody and a bass clef staff with accompaniment. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The melody in the top system is a series of eighth notes, while the accompaniment in the bottom system consists of chords and single notes. A crescendo hairpin is visible in the top system, indicating a gradual increase in volume.

В процесі свого розвитку далі розгортаються хвилеподібні пасажі. Виконавець мусить будувати фразу з певним прискоренням, паралельно підкреслюючи основні ноти через більший натиск пальців правої руки на тростину смичка. Особливо треба приділити увагу поступовому руху до найвищої ноти, що має звучати ніби на одному диханні. Виконавець мусить виконувати мотив плавно і без застосування сили в правій руці. Паралельно до цього мотиву у партії скрипки, фортепіано виконує розмірені чверті, що контрастують з віртуозним матеріалом соліста. Ніби підсумовуючи усі ці пасажі, звучить 121 такт. Він же і переводить нас у наступний розділ. У 124

такті ніби повертається перша тема з підкресленими восьмим . Але вже у 129 такті з'являється зміна тональності на ре мінор та поява нового матеріалу у скрипки.

Приклад 24.

У 133 такті постає широка розспівна тема, що має виконуватися яскраво з застосуванням усього полотна смичка . Динаміка варіюється від *f* до *ff* .

У 5 цифрі, в до мінорі звучить синкопована легка тема у скрипки на *mf*, що підсумовується стрімким гамоподібним низхідним пасажем.

У 6 цифрі автор позначає зміни динаміки буквально у кожному такті від *mf* до *f*.

Приклад 25.

Досягти такої раптової зміни динаміки, виконавець може за рахунок якісної зміни швидкості руху смичка. Також він має приділити увагу тому, що мотив на *f* грається вверх смичком і кориляція мусить бути відчутна. У 169 такті, ненадовго повертається тема, але вона є видозмінена у кінці та доповнена висхідними пасажами, кожен з яких звучить на октаву вище.

Концерт для скрипки з оркестром «Родючі землі»

Концерт має назву *Fecundus Concerto*. З латинської, це трактується як «плідний», «родючий», «продуктивний».

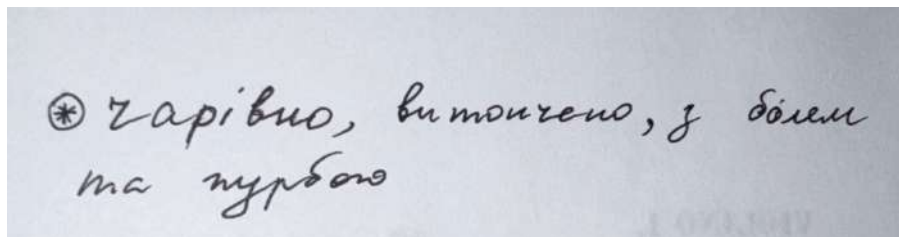
Концерт присвячений відомому українському скрипалю, диригенту та першому виконавцю цього твору – Ігорю Муравйову. Складається з 4 частин. Композитор використовує групу дерев'яних духових – флейта, гобой, кларнет та фагот. Групу мідних представляють дві валторни, чотири тромбони та туба. Групу ударних складають літаври, трикутник, тамбурин та *piatti* (*тарілки*). Повний склад струнних.

Початок концерту ознаменує вступ літавр тремоло. Початок має звучати містично, про що свідчить вказане автором – *Andante misterioso*. У третьому такті до літавр доєднується восьма нота у партії трикутника (*triangolo*). Протягом чотирьох тактів у партії літавр чергуються крещендо та дімінуендо на одній тремолоючій ноті. Крещендо у 5 такті приводить до вступу струнних – альтів, віолончелей та контрабасів. У авторських позначеннях вказано що ця тема має звучати тривожно, поспішно та жваво. Мотив викладений синкопованими та підкресленими шістнадцятками. У 10 такті цей самий мотив, разом зі струнними, грає флейта. З 14 такту автор підготовлює слухача до вступу скрипки - стрімкі пасажі струнних, крещендуються та піднімаються регістрово все вище і вище. У 20 такті вступають усі інструменти оркестру (*tutti*). Раптово темп різко змінюється: на зміну *Andante* приходить *con fuoco* та темп тривалості чверті визначені метрономом на 176.

Скрипкове соло починається у 2 цифрі. На тлі хроматичного руху навколо однієї ноти у віолончелей та контрабасів, звучить розлога, лірична тема.

Примітка автора щодо виконання цієї теми - *Con garbo dolente* - тема має бути виконана з грацією та елегантністю, в той час тужливо та скорботно.

Приклад 27.

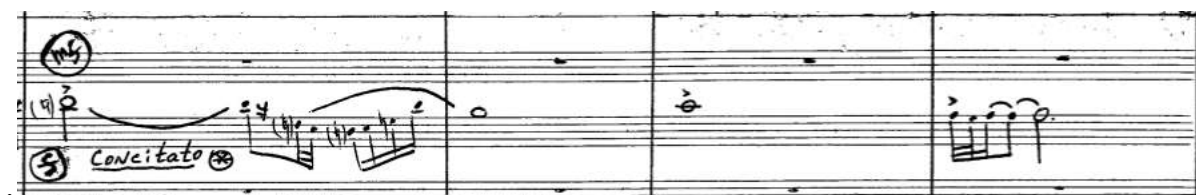

Тема скрипки чергується з тривожним мотивом оркестру, у якому він створює відчуття наближення до чогось небезпечного та тривожного.

У 3 цифрі можна почути переклички скрипки та оркестру - по пів тактів віртуозних висхідних пасажів скрипки, переграються з акордами оркестру.

З 54 такту оркестр виконує синковований мотив, що підводить до повернення початкової теми скрипки. Неспокійна та схвильована тема повертається усього на 4 такти, видозмінюючись та альтеруючись. Тема Г.П. у 4 цифрі

Приклад 28.

Тема Г.П.

Приклад 29.

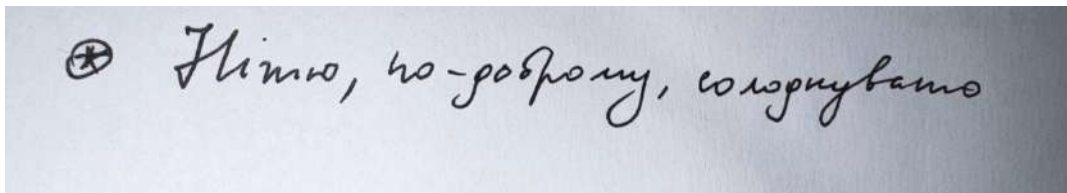
Увесь цей мотив закінчується повторенням вступу літавр. У 82 такті звучить діалог між скрипкою соло та валторною. Меланхолійна мелодія скрипки соло чергується з акордом у валторн.

У 5 цифрі починається побічна партія. На тлі чверток струнних звучить тема у віолончелей та фаготів. Примітка автора свідчить про те, що побічна має характер ансамблевого музикування і повинна виконуватися ніби без диригента .

6 цифра знаменується початком коротких перекличок гобоя та скрипки. Тематичний мотив модулюється та розширюється.

У 7 цифрі звучить новий мотив -граціозний та жартівливий. На тлі акомпанементу струнних звучить основна, чарівна тема скрипки. У 125 такті проведення теми переймає на себе кларнет. Він має ніжний та м'який характер.

Приклад 30.

Ця тема підготовлює повернення вже існуючого мотиву, що звучав у 57 такті.
(мотив у 57 такті) Приклад 31 (мотив у 132 такті) Приклад 32.

The image displays two side-by-side musical score excerpts. The left excerpt, labeled 'Приклад 31', shows a complex orchestral arrangement with multiple staves for various instruments, including strings, woodwinds, and brass. The right excerpt, labeled 'Приклад 32', is a similar orchestral score, featuring a variety of instruments and a dense musical texture. Both excerpts are presented in a standard musical notation format with clefs, time signatures, and various musical symbols.

У 9 цифрі неочікувано виникає піднесена, майже святкова тема . Але вже за 8 тактів її переривають швидкі, стрімкі пасажі струнних.

В останнє звучить тема головної партії у 169 такті. В примітках автора написано, що вона має звучати відкрито та гордо. Повторенням цієї теми композитор ніби проголошує непереборність скрипки над силою оркестру . Завершує цю частину приголомшливі пасажі у всіх групах оркестру.

Частина 2

Розпочинається частина коротким мотивом скрипки, що приводить до головної теми. Вона звучить наспівно, але не відсторонено, без зайвих показових емоційних переживань. Акомпанує цій мелодії струнна група спокійними чвертями. Композитор вказує, що акомпанемент має звучати ніби павутина, на яку дмухає вітер. У третій цифрі звучить оркестровий фрагмент звучання, що передує новій за характером темі. Вона є урочистою та величною. Скрипкова партія представлена гамоподібними висхідними пасажами, що з кожним тактом піднімаються на щабель вище.

У 5 цифрі звучить коротке соло труби .

Кульмінаційною цифрою є шоста. Нарешті можна почути весь оркестр *tutti* – тема, що проводиться у тромбонів та скрипки, звучить велично і з розширенням. Про це свідчить *Maestoso-Allargando*.

Перериває кульмінацію каденція скрипки, яку супроводжує партія сопрано. За декілька тактів партія сопрано лишається сама, виконуючи ліричну та сумну тему.

Закінчується частина загадковим та містичним мотивом у скрипки, що поступово ніби згасає.

Частина 3

Характер цієї частини запальний та жвавий. На початку звучить жартівлива тема у партії скрипки, яку супроводжують короткі акцентовані вісімки у групі дерев'яних духових.

Частина побудована на використанні першої мелодії та її поверненнях з несуттєвими альтераціями у акомпанементі.

Приклад 33.

У партії скрипки композитор використовує велику кількість акцентів, різні фігурації оспівуваних пасажів, віртуозні арпеджіоподібні пасажі. У цій частині відсутнє змагання між оркестром та солістом, як це було у другій. Тут всі партії доповнюють одна одну, невпинно продовжуючи розвивати основну тему частини.

Частина 4

Датою написання вказане – 16 червня 2011 року.

Ця частина є найвагомішою у концерті. Тут наявні не тільки новий матеріал, а і ретроспективне повернення тем з інших частин.

На початку можна почути переклички оркестру та соліста. Після невеликого оркестрового фрагменту, виринає ніжна кантиленна тема скрипки, якій напівпрозоро акомпанують струнні. У 29 такті тема видозмінюється, вона відокремлюється і звучить подвійними нотами у сольній партії скрипки. У 2 цифрі проведення теми відбувається у кларнета, перших та других скрипок, натомість соліст ніби акомпонує їм, виконуючи віртуозні пасажі. На зламі третьої та четвертої цифр, струнні виконують поступові низхідні пасажі, що підготовлюють зародження нової теми.

У 8 цифрі соліст виконує синкоповану, рухливу тему на фоні восьмих нот у струнних. У 9 цифрі повертається еспресивна початкова тема у партії соліста. Перші чотири такти її супроводжують однакові пасажі у перших скрипок та флейти. Надалі акомпанемент об'єднується, короткі восьмі на *mezzo piano* надають темі більшого ліризму та прозорості. Але цей спокій не продовжується довго – на зміну йому приходить тривожна синкопована тема. У цій цифрі, десятій, автор застосовує різні прийоми звуковидобування у партії тамбуріна – гра на обідку та по ситечку інструмента.

У 13 цифрі масштабний оркестровий фрагмент – трагічна та широка тема звучить у партії тромбонів, тоді як струнні супроводжують її акцентованими четвертними нотами. *Приклад 34.*

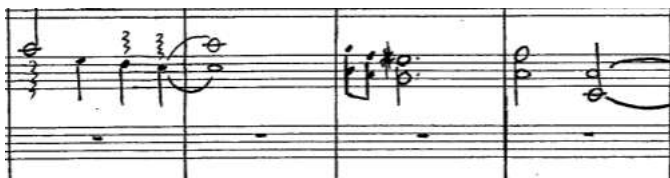
У 14 цифрі цей мотив полегшується, переходячи до кларнета. Цьому сприяють легкі вісімки у струнних та відсутність задіяних інших груп оркестру.

Приклад 35.

Тема переходить до скрипки, після короткої зв'язки звучить новий мотив – розспівний та широкий.

Приклад 36.

У 196 такті розпочинається розгорнута скрипкова каденція.

Існує дві версії каденції – написана композитором та каденція авторства Ігора Муравйова.

Перша наповнена багатьма віртуозними скрипковими прийомами – подвійні ноти, акордова фактура, пасажі побудовані на хроматичних модуляціях, віртуозні арпеджіо.

Каденція, авторства Ігоря Муравйова, удосконалена, ще більш віртуозна та розширена на відміну від авторської. Виконавець застосовує і доповнює каденцію різними віртуозними скрипковими технічними прийомами – акорди, пасажі подвійними нотами, контрастуюче

співставлення різних регістрів. Варто відмітити різноманітність штрихової техніки цієї каденції.

У 17 цифрі виринає наспівна, лірична тема скрипки, яку супроводжують низхідні пасажі у партії флейти. Протягом наступних декількох цифр тема видозмінюється та відтворюється різними інструментами – ксилофоном, гобоєм та флейтою, тромбонами та валторнами. У 24 цифрі після масштабного оркестрового *tutti*, зненацька виринає лірична тема. Ця ж тема модулюється у 27 цифрі.

Приклад 37 (тема у 24 цифрі)

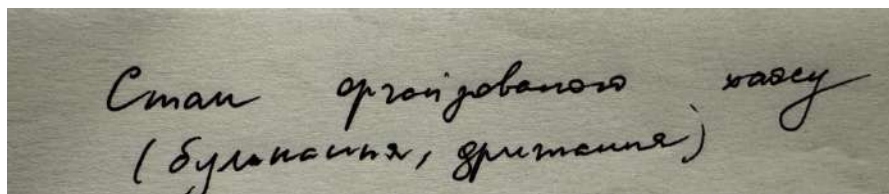

Приклад 38 (тема у 27 цифрі)

У 29 цифрі музика передає відчуття стривоженості та невпевненості. Безперервно звучить однотактовий мотив у контрабасів. На його тлі простягається схвильована мелодія скрипки. Перериває її епізод хаосу, як пише сам композитор.

Приклад 39.

У останній 32 цифрі оркестр вступає з драматичною та трагічною за своїм характером темою.

Висновки

Проведене дослідження дозволяє сформулювати низку ключових висновків щодо скрипкової творчості Олександра Шмикова, які повністю відповідають поставленим меті та завданням.

По-перше, аналіз життєвого і творчого шляху композитора засвідчив, що його професійне становлення ґрунтується на поєднанні фундаментальної української освіти (Луганське музичне училище) та світового досвіду, увінчаного навчанням у Паризькій консерваторії у П'єра Булеза. Цей унікальний синтез академічних традицій та авангардних пошуків сформував основу його індивідуального композиторського стилю, що знайшов яскраве втілення і в творах для скрипки.

По-друге, у роботі було визначено тісний взаємозв'язок між композиторським та виконавським аспектами його творчості. Міжнародна виконавська кар'єра Олександра Шмикова -віртуоза, його робота з видатними диригентами світу та глибоке розуміння специфіки різних інструментів безпосередньо вплинули на його композиторську техніку. Для скрипкових творів характерна віртуозна партія соло, яка поєднує вимогливість до техніки виконавця з ефектністю та виразністю.

По-третє, в ході огляду творів для скрипки було встановлено, що ця спадщина, хоч і не є найбільш численною, займає ключове місце в його доробку. Центральною фігурою тут є монументальний концерт «Родючі землі» для скрипки з оркестром, присвячений відомому українському скрипалеві Ігорю Муравйову. Цей твір свідчить про орієнтацію композитора на створення масштабних, філософськи насичених симфонічних полотен.

По-четверте, аналіз дозволив виявити жанрові, композиційні та виконавські особливості скрипкових творів Олександра Шмикова. У

жанровому плані домінує велика концертна форма, що підкреслює масштаб мислення автора. Композиційні особливості відзначаються синтезом мелодизму, поетичності та сучасної гармонійної та ритмічної мови. Виконавська складність вимагає від соліста віртуозного володіння інструментом та глибокої інтерпретаційної проникливості, є невід'ємною рисою його партитур.

Таким чином, скрипкова творчість Олександра Шмикова є важливою і невід'ємною частиною його художньої спадщини. Вона уособлює синтез української музичної традиції, європейського модернізму та індивідуального віртуозного підходу, стверджуючи авторську позицію композитора Олександра Шмикова як композитора, здатного до створення знакових масштабних симфонічних творів так і у камерно-інструментальному жанрі.

Список джерел

1. Бланк Б. Монте-Карло - Луганськ.
2. Бурцева Л. Різдвяні вальси Олександра Шмикова : "Крістін" та "Монте-Карло".
3. Селізнєва Н. Христинаполєс Олександр дорівнює "Монте-Карло". *Наша Газета*. 1993.
4. Accordeon : la maitrise jusqu'au charme. *CAP-D'AIL*. 1992.
5. Daugas E. Accordeons en concert. *Nice-Matin*. 1999.
6. Des notes méritées. *Avion*. 2002.
7. Dialogue musical et conjugal. *Royat*. 2000.
8. Envoyez la musique. *Dossier*.
9. Et concert d'accordéons classique. *Nice-Matin*. 2004.
10. Judlin R. Les juries et la musique. *Menton*. 1993.
11. Larcade O. Quand l'Ukraine fait vibrer l'accordéon. *Loire*. 2002.
12. L'accordéon du pirate. *Nice-Matin*. 2004.
13. L'accordeon sur toute la gamme. *Centre France*. 1994.
14. Le duo Monte Carlo oeuvres du festival. *Nitting*. 2000.
15. L'église Saint-Etienne a vibre au rythme des accordéonistes. *Le Progrès*. 2000.
16. Le programme de rentrée des Amis de la Musique. *Le BAVAR*. 2005.
17. Les musiciens ont du coeur. *Le Tribute* . *Le Progrès*. 2002.
18. L'Orchestre national d'Ukraine : les musiciens du coeur. *La Depeche*. 2002.
19. Mannel S. Weltstars mit dem Akkordeon.
20. Meyer B. Le conte musical des jeunes accordéonistes. *Strasbourg Illkirch-Graffenstaden*. 2004.
21. Monte Carlo Bayan Duo au chateau la Verrerie. *L'agenda culturel*. 2004.

22. Morani J.-F. Un recital d'accordeon tres apprecie. *Gillette Region Nicoise*.p.I.
23. Morani J.-F. Un recital d'accordeon tres apprecie. *Gillette Region Nicoise*.p.II.
24. Musique pour Lacassagne demain au Theatre de la photo. *Nice-Matin*. 2005.
25. Orchestre de chambre national d'Ukraine Cherkassy. *Le petit Florezien*. 2002. No. 140.
26. Partouche P. Beaulieu- sur - Mer :soiree vénitienne pour hoteliers de casinos. *Nice -Matin*. 1998.
27. Plastrier- Pitterloud J.-L. M. Nouvel Orchestre de Saint-Etienne. *Saint Etienne*. 2002.
28. Peyregne A. Alexander Chmykov un géant de l'accordéon. *Villefranche-sue-Mer*.
29. Pour mieux se connaitre, mieux se comprendre et mieux vivre ensemble !. *Le Petit Journal*. 2002. No. 102.
30. Ramon B. Une grande premiere musicale Accordéon et violins d'Ukraine. *La Depeche du midi*. 2002.
31. Retour "surprise" des Amis de la musique. *Saint-Tropez*. 2005.
32. Schneider H. Akkordeon sorgt fur Klingenthaler Liebesromanze. *Oberes Vortland*. 2000.
33. Seebach M. Un concert pour le telethon. *Wissenbourg*. 2002.
34. Shmykov O. Album for children and youth. New Music No.54, New York, 2000.
35. Shmykov O. Album of concert pieces. New Music No. 57, New York, 2000.
36. Stoppa G. Konigin des Akkordeons brillierte. *Vogtland-Anzeige*. 1993.
37. Tous les talents de l'Ukraine. *Loisins le démocrate*. 2002.
38. Turnen E. La saison des concerts - éclectisme et qualité. *Tende*. 1993.
39. Virtuose Klassik auf dem "Schifferklavier". *Freie Presse Plauen*. 1993.